

zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv / za red. O. O. Jevenok. Zhytomyr, 106. [in Ukrainian].

9. Navchaljni prohramy z inozemnykh mov dlja zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv i specializovanykh shkil iz pohlyblyenym vyvchennjam inozemnykh mov, 10 – 11 klasy: zatv. nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy # 1407 vid 23.10.2017, 2017, 72. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/> (data zvernennja 29.09.2023). [in Ukrainian].

10. Podosynnikova, Gh., Ruban, O. (2016). Navchannja perehlyadovogho chytannja z vykorystannjam metodu proektiv na materialy anghlomovnoji presy u 10 klasi shkoly z pohlyblyenym vyvchennjam inozemnykh mov. *Zhurnal Inozemni movy*, 3, 3–10. [in Ukrainian].

11. Problemy suchasnogho pidruchnyka: zb. nauk. Pracj. (2016). / za red. O.M. Topuzova. Kyjiv: Pedagoghichna dumka, 17, 76-89. [in Ukrainian].

12. Rafaljsjka, M., Bojarchuk, O., Gherasym, N. (2018). Formuvannja ghromadjanskoji ta socialnoji kompetentnostej na urokakh istoriji. Istorija ta pravoznavstvo: *Naukovo-metodychnyj zhurnal*, 3. S. 16–19. [in Ukrainian].

13. Fedorenko, Ju., Shherbyna, Ju. (2019). Vykorystannja metodu projektiv u formuvanni inshomovnoji komunikativnoji kompetentnosti na prykladi roboty navchalnoji prohramy ETWINNING. URL:http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/11/part_3/32.pdf [in Ukrainian].

14. Furman, O. (2015). Ghromadjansjka vidpovidalnistj osobystosti jak predmet psykologhichnogho doslidzhennja. *Psykologhija i suspiljstvo*. Ternopilj, 1, 65-91. [in Ukrainian].

15. Khomenko, A. (2021). Realizacija zmistovoji liniji «Ghromadjansjka vidpovidalnistj» u pidruchnykakh z anghlijskoji movy. *Vseukrajinsjka naukovo-praktychna konferencija. Aktualni problemy filologhiji ta metodyky vykladannja inozemnykh mov u suchasnomu muljtylinghvaljnomu prostrori. Meterialy konferenciji*, 341-344. [in Ukrainian].

16. Diaz, C. (2017). Citizenship Education and the EFL Standards: A Critical Reflection. *Profile*. Colombia, 19 (1), 155-168.

17. Fried-Booth, D.L. (2002). *Project Work*. Oxford University Press, 127.

18. Haines, S. (1991). *Projects for the ELT Classroom*. Addison Wesley Publishing Company, 108.

19. Sinclair, B. (1997) *Learner Autonomy: the cross-cultural question*. IATEFL Newsletter, 139, 12–13.

20. Timmers, K., Williams, J., Larsen-Daw, M. (2020). *Foundational Climate Change curriculum for educators*. Florida, the USA, 50 .

УДК 81‘25=111=161.2:821.111(73)‘06-31

DOI: 10.31652/2786-9083-2023-1-51-65

Марина Камінська

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу
Вінницького державного педагогічного університету і

мені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна,
ORCID: 0000-0002-3307-7253
mkaminska@vspu.edu.ua

Юлія Плоднік
магістрантка 2 року навчання факультету іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
plodnik.yuliya@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЕЛІЇ ОВЕНС «WHERE THE CRAWDADS SING»

Дана стаття присвячена дослідженню слів-реалій та особливостей їх перекладу з англійської на українську мову. Реалії – лексичні елементи, що позначають етноспецифічні поняття, тобто поняття притаманні лише одній культурі, і які відповідно не мають прямих еквівалентів у інших мовах. Складний феномен реалій, що охоплює культурно-специфічні мовні елементи, які є складними для перекладу, вже понад шістдесят років перебуває в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних лінгвістів та перекладознавців, однак їх підходи до вивчення цього явища різняться. Дана різниця простежується у номінаціях. Зокрема, окрім терміну «реалії», дослідники мови пропонували також такі терміни, як «безеквівалентна лексика», «культуроніми», «етнографізми» тощо. У статті також проаналізовано основні класифікації реалій сучасного перекладознавства, відповідно до яких реалії класифікують за предметними ознаками, структурними особливостями, частотою вживання тощо. Дослідження здійснене на основі оригіналу роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing» та його перекладу українською мовою. Зокрема, розглянуто основні способи перекладу реалій на прикладі речень оригіналу та перекладу даного роману українською мовою, а також проаналізовано наскільки використані способи перекладу є доцільними в контекстах наведених речень. Таким чином визначено, що немає універсального способу перекладу реалій роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing», однак є низка стратегій, наприклад, транскодування, калькування, функціональний аналог, гіперонімічний переклад, дескриптивна перифраза, комбінована реномінація тощо, до яких зверталась перекладачка даного роману в процесі перекладу. Наведені в статті стратегії перекладу використовувались як поодиночі, так і в поєднанні.

Ключові слова: реалії, переклад, переклад реалій, способи перекладу, мовне явище.

Maryna Kaminska

PhD in Philology, Assistant Professor at the Department of Intercultural communication, world literature and translation, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky state pedagogical university, Vinnytsia, Ukraine,

ORCID: 0000-0002-3307-7253

mkaminska@vspu.edu.ua

Yuliia Plodnik

A second-year Master's student in the Foreign Languages Faculty, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky state pedagogical university, Vinnytsia, Ukraine

plodnik.yuliya@gmail.com

FEATURES OF REALIA RENDERING IN THE UKRAINIAN TRANSLATION OF DELIA OWENS' NOVEL «WHERE THE CRAWDADS SING»

This article is devoted to the study of realia and the peculiarities of their translation from English into Ukrainian. Realia are lexical elements denoting ethnospecific concepts, i.e. concepts inherent in only one culture, and accordingly they have no direct equivalents in other languages. The complex phenomenon of realia, which encompasses culturally specific linguistic elements that are difficult to translate, has been the focus of attention of domestic and foreign linguists and translation scholars for over sixty years, but their approaches to studying this phenomenon differ. This difference can be seen in the nominations. In particular, in addition to the term «realia», language researchers have also proposed such terms as «non-equivalent vocabulary», «culturonyms», «ethnographisms», etc. The article also analyzes the main classifications of realia in modern translation studies, according to which realia are classified by subject matter, structural features, frequency of use, etc. The study is based on the original novel «Where the Crawdads Sing» by Delia Owens and its translation into Ukrainian. In particular, the main ways of translating realia are considered on the example of sentences of the original and the Ukrainian translation of this novel, and the extent to which the translation methods used are appropriate in the contexts of the given sentences is analyzed. Thus, it has been determined that there is no universal way to translate the realia of Delia Owens's novel «Where the Crawdads Sing», but there are a number of strategies, such as transcoding, calquing, functional analog, generalization, descriptive periphrase, combined renomination, etc. that the translator of this novel used in the process of translation. The translation strategies presented in the article were used both individually and in combination.

Keywords: realia, translation, translation of realia, translation methods, linguistic phenomenon.

Актуальність. У культурі кожного народу існують поняття, явища, традиції та звичаї властиві лише цьому народові. Оскільки культура тісно взаємопов'язана з мовою, усі особливості суспільства залишають слід у ній, у вигляді слів-реалій. Враховуючи те, що переклад реалій – завдання непросте, на плечі перекладача лягає велика відповідальність за вибір того чи іншого способу відтворення певної реалії в іншій мові, не порушуючи при цьому адекватності перекладу.

Постановка проблеми. Переклад реалій художнього тексту є актуальною проблемою сучасного перекладознавства. Реалії – елементи мови, що позначають етноспецифічні концепти, тобто ті, які властиві лише певній культурі, і відповідно не мають прямих еквівалентів у інших мовах. Враховуючи те, що художні твори різних мов та культур широко перекладаються в сучасному світі, ключовим завданням перекладачів стає правильне розуміння та вміння відтворювати такі слова в інших мовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалії, як мовне явище почали вивчати ще в 50-ті роки ХХ століття і з того часу вони не одноразово ставали предметом досліджень багатьох відомих лінгвістів та перекладознавців. Зокрема, це можна простежити у працях таких науковців, як В. І. Карабан, Р. П. Зорівчак, М. П. Кочерган, Т. Р. Кияк, В. М. Манакін, К. Норд тощо.

Метою наукової розвідки є аналіз способів відтворення англomовних реалій українською мовою. Матеріалом дослідження є роман Делії Овенс «Where the Crawdads Sing».

Об'єктом статті є різні типи реалій та особливості їх перекладу. **Предметом** – особливості відтворення реалій роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing» при перекладі з англійської на українську мову.

Досягнення мети статті передбачає виконання таких **завдань**: розглянути поняття реалій та їх значення в перекладознавстві; проаналізувати основні класифікації реалій в сучасному перекладознавстві; визначити основні способи перекладу реалій; проаналізувати особливості відтворення реалій роману «Where the Crawdads Sing» українською мовою відповідно до здійсненої класифікації;

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Проблема передачі реалій іншою мовою завжди вважалася однією з найважливіших у теорії та практиці перекладу. Цією проблемою займалося багато українських та зарубіжних лінгвістів, однак їх підходи до вивчення такого мовного явища, як реалії різнилися.

Зокрема, український мовознавець та перекладач В. І. Карабан розглядає реалії, як лексичні елементи, що позначають етноспецифічні поняття, тобто поняття притаманні лише одній культурі. На думку лінгвіста, такі слова не мають еквівалентів у цільовій мові, тому і можуть викликати певні труднощі у процесі перекладу (Карабан, 2001, с. 421).

Українська дослідниця, знаний філолог та перекладознавець, Р. П. Зорівчак запропонувала своє визначення такого мовного явища, як реалії: «це моно- і полілексемні одиниці, в основне лексичне значення яких вміщено традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної

інформації, яка об'єктивною дійсністю цільової мови сприймається як чужа» (Зорівчак, 1989, с. 58).

Видатний український мовознавець М. П. Кочерган, досліджуючи явище реалій, розглядає їх як безеквівалентну лексику. Він вважає, що в кожній мові є безеквівалентна лексика, до якої входять слова, що позначають специфічні явища культури і які не мають однослівного перекладу в іншій мові. Для прикладу, М. П. Кочерган виділяє такі слова, як *стерлінг*, *біг-бен*, що мають зв'язок з англійською матеріальною та духовною культурою; *спагеті*, *сентимо*, *тарантелла* – з італійською; *тореадор*, *конкістадор* – з іспанською; *ковбой*, *авеню* – з американською; *арик*, *домбра* – з середньоазіатською; *гейша*, *ікебана* – з японською тощо. До української безеквівалентної лексики можна віднести такі слова, як *чумак*, *вареники*, *рушник*, *гопак*, *вечорниці* тощо (Кочерган, 2010, с. 321).

К. Норд у своїй праці «Переклад як цілеспрямована діяльність» для позначення такого явища, як реалії, обирає термін «культуроніми». Вона розглядає культуронім як соціальне явище культури Х, яке вважається релевантним для членів цієї культури й, при порівнянні з відповідним соціальним явищем в культурі Y, виявляється специфічним для культури Х. Під «відповідним» вона має на увазі, що ці два явища можна порівняти за певних умов, що піддаються визначенню. Дослідниця наголошує на тому, що культурно-специфічне явище – це явище, яке існує в певній формі або функції лише в одній з двох культур, які порівнюються. Це не означає, що воно присутнє тільки в цій конкретній культурі, тобто те ж саме явище може спостерігатися і в інших культурах, крім двох розглянутих (Норд, 2018, с. 32).

Працюючи над вивченням особливостей слів-реалій, вітчизняні та зарубіжні науковці пропонували свої класифікації реалій, спираючись на різні ознаки. Т. Р. Кияк, А. М. Науменко, О. Д. Огуй у посібнику «Теорія і практика перекладу» пропонують одну з найдетальніших класифікацій реалій, відповідно до якої реалії можна поділити на такі групи:

Побутові реалії. До цієї групи відносять, перш за все, найменування житла: *юрта* – у Центральній та Середній Азії; *вігвам* – у північноамериканських індіанців, та особливості його побудови, інструменти тощо, наприклад: *фахверк* – у Німеччині, *мачете* – у Латинській Америці. До цієї групи також відносяться назви одягу, харчів,

наприклад, *sari* – традиційний жіночий одяг у Південній Азії; *шнапс* – німецький міцний алкогольний напій, *фейжоада* – традиційна для португаломовних країн страва з квасолі, м'ясних продуктів та фарофу. У цій групі реалій також зустрічаються слова на позначення видів занять та професій, грошових знаків та мір, наприклад, *плотогон* – професія працівника, що займається перегонкою плотів по річках, *песо* – валютна одиниця, що первісно використовувалася в Іспанії, а пізніше в її колоніях на Американському континенті, в Африці та на Філіппінах, *пуд* – одиниця ваги або маси, яка вживалася в Україні з княжих часів і до впровадження метричної системи мір у 1918 році (Кияк, 2008, с. 148).

Етнографічні і міфологічні реалії. До цієї групи належать: етнічні та соціальні групи, наприклад, *бойки, фризи, лемки, слобожани*; народні свята та танці – *День Подяки, День Незалежності, тарантелла, гопак, ламбада*; назви богів, персонажів казок та міфів – *Одін, Вотан, Фрейя* в Скандинавії та Німеччині, *Морріган, Дагда* – в Ірландії тощо (Кияк, 2008, с. 149).

Реалії світу природи. До цієї групи входять реалії, які позначають: найменування тварин – *біруанг*, як різновид ведмедів; *сапсан*, як вид птахів; назви рослин – *бекманія, вейгела*; назви ландшафту – *сельва* як тропічний ліс тощо.

Реалії державно-адміністративного укладу та суспільного життя. Сюди відносяться: державні інститути та адміністративні одиниці – *бундестаг, федеральні землі, сенат*; партії та суспільні організації – *Християнсько-демократичний союз, Республіканська партія*; промислові та аграрні підприємства і торгові заклади – *Гофер, Камден-маркет*; основні військові та поліцейські підрозділи – *гестапо* (Кияк, 2008, с. 149).

Ономастичні реалії. Ця група реалій вказує на національну приналежність назви, що допомагає зберегти національний колорит оригіналу. У цій групі виокремлюють; антропоніми загальні – *Іван, Чарльз, Ганс* та індивідуальні, що стосуються видатних діячів країни до мови якої вони належать – *Шевченко, Шекспір, Бісмарк*; топоніми звичайні – *Кельн, Лондон, Київ* та меморативні – *Сіті* як ділова частина Лондона; імена літературних героїв – *Фауст, Ромео, Катерина*; ергоніми – назви кампаній, аеропортів, палаців тощо – *Тойота, аеропорт Хітроу, стадіон Камп Ноу* тощо (Кияк, 2008, с. 149).

Асоціативні реалії. У цій групі реалій можна виокремити: рослинні символи – *троянда* як символ Англії, *калина* – символ України; анімалістичні символи – *кенгуру* – тварина, національний символ Австралії; кольорові символи – *коричневий* – колір неонацизму; *золотий* – символ святості, свідчення Божественної Сили, світлого подвигу Сина Божого та чистоти Пресвятої Богородиці; загальнокультурні фольклорно-літературні та історичні алюзії – *той, хто прибив тези на двері церкви: М. Лютер (1517)*, мовні алюзії – нятяки на відомі прислів'я, фразеологізми, чи крилаті вислови тощо (Кияк, 2008, с. 149).

Р. П. Зорівчак, запропонувала декілька класифікацій реалій. Її історико-семантична класифікація охоплює:

Власне реалії при наявних референтах. До цієї групи можна віднести реалії, що позначають поняття, які на етапі сучасності можна знайти в мові та культурі певного народу. Наприклад, *коломийка, яворівка* – в українській мові; *baby-sitter, gifted child* – в англійській мові.

Історичні реалії. Історичні реалії – це семантичні архаїзми, які внаслідок зникнення референтів входять до історично дистантної лексики, втративши свою життєздатність. Р. П. Зорівчак також вказувала на те, що історичним реаліям характерна сема «минуле», яка пов'язана зі старінням референта, виходом позначуваного ним зі сфери активної суспільної практики мовного колективу. Це, наприклад, такі слова, як *тарниця, медведиця* – в українській мові; *the Black and Tans, priest's hole* – в англійській (Зорівчак, 1989, с. 71).

Інша її класифікація ділить реалії за структурними особливостями:

Реалії-одночлени. До цієї групи відносяться слова-реалії, які складаються з одного елемента, наприклад, «*вечорниці*» в українській мові; «*sheriff*» – в англійській.

Реалії-полічлени номінативного характеру. Ця група об'єднує слова-реалії, які складаються з кількох елементів, наприклад, «*братська могила*» українською, «*ticket day*» – англійською.

Реалії-фразеологізми. До цієї групи належать стійкі словосполучення, які є характерними певній мові та культурі. Наприклад, «*стати під вінок*», «*бити лихом об землю*» в українській мові; «*to reach the woolsack*», «*to lead by the nose*» – в англійській мові (Зорівчак, 1989, с. 71).

У ході вивчення особливостей слів-реалій, науковці дійшли висновку, що немає універсального способу перекладу реалій, однак існує ряд таких способів, серед яких перекладач робить вибір у кожному окремому випадку.

Одним з таких способів є **транскодування** – спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу (Карабан, 2001, с. 421).

Такий спосіб перекладу можна простежити порівнявши наступне речення оригіналу роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing» та його переклад українською мовою:

Оригінал: «After Tate left her those years ago, she no longer had access to books, so one morning she'd motored beyond Point Beach and another ten miles to **Sea Oaks**, a slightly larger and much swankier town than **Barkley Cove**. Jumpin' had said anyone could borrow books from the library there» (Owens, 2018, p. 162).

Переклад: «Відколи Тейт покинув її, дівчині ніде було взяти нові книжки, отож одного ранку, сівши в човен, вона проминула Пойнт-Біч і подалася до **Сі-Оукса** – містечка трохи більшого й набагато жвавішого за **Барклі-Коув**» (Овенс, 2022, с. 219).

У даному реченні можна простежити вживання двох ономастичних реалій, а саме двох топонімів: «Sea Oaks» та «Barkley Cove», які були передані на українську мову за допомогою транскодування, як «Сі-Оукс» та «Барклі-Коув». Такий спосіб передачі цих реалій є цілком доцільним, адже перекладаючи реалії-топоніми є важливим збереження їх звучання, наближеного до оригінального.

Калькування – запозичення шляхом буквального перекладу (дуже часто частинами) слова або звороту з наступним складанням перекладених частин без будь-яких змін (Карабан, 2001, с. 421). Такий спосіб перекладу можна простежити у наступній парі речень:

Оригінал: «Enormous limbs of the oak, hung with long strands of **Spanish moss**, cast shadows on the weathered boards and pointy roof of the shack» (Owens, 2018, p. 216).

Переклад: «Із розлогих віт найближчого дуба звисали довгі пасма **іспанського моху**, кидаючи примарні тіні на старі вивітрені дошки й гостроверхий дах будинку» (Овенс, 2022, с. 294).

У наведеному вище прикладі вжито реалію-назву рослини «*Spanish moss*», яка була перекладена за допомогою калькування, тобто шляхом дослівного перекладу даного словосполучення частинами, як «*Іспанський*» та «*мох*» і подальшого складання їх, без будь-яких змін.

Гіперонімічне перейменування – суть цього способу перекладу полягає у використанні родо-видових понять при відтворенні реалій оригіналу мовою перекладу. Таким чином реалія у цільовій мові передається за допомогою одиниці з ширшим значенням (Кияк, 2008, с. 144). Даний спосіб перекладу було помічено в наступному реченні:

Оригінал: «*A fistful of **Blue Tips** wouldn't make a winter*» (Owens, 2018, p. 72).

Переклад: «*Без **сірників** узимку не проживеш*» (Овенс, 2022, с. 93).

У згаданому вище реченні ономастичною реалією можна вважати «*Blue Tips*». Працюючи над перекладом цієї реалії, перекладачка застосувала гіперонімічне перейменування, оскільки конкретна назва марки сірників «*Blue Tips*» була перекладена словом з ширшою семантикою – «*сірники*». Такий спосіб перекладу можна вважати адекватним, оскільки, не зважаючи на те, що реалія втрачається в українському перекладі цього речення, ця втрата спрямована на краще розкриття її значення та наближення цієї реалії до читача.

Комбінована реномінація – спосіб перекладу, який полягає у використанні транскрипції з описовою перифразою, або з гіперонімом (Кияк, 2008, с. 146). Такий спосіб перекладу можна простежити в реченні, наведеному нижче:

Оригінал: «*Back in the shack they fried the fish and **hush puppies** «fat as goose aigs*» (Owens, 2018, p. 58).

Переклад: «*Удома вони посмажили рибу і **хаушпанні** – хрусткі кульки з кукурудзяного тіста, «жирні, мов гусячі яйця», як казав про них батько*» (Овенс, 2022, с. 74).

У даному прикладі вжито побутову реалію-назву страви, а саме «*hush puppies*». Що стосується способу перекладу, можна побачити, що спочатку реалія була транскодована: «*hush puppies*» як «*хаушпанні*», а потім було додано описову перифразу: «*хрусткі кульки з кукурудзяного тіста*». Це означає, що перекладачка використала комбіновану реномінацію, тобто поєднання двох способів перекладу: транскрипції та описового перекладу.

Такий спосіб перекладу хоч і є багатослівним, однак має багато переваг. Зокрема, завдяки транскрипції перекладачці вдалося зберегти форму реалії, наближену до оригінальної, а дескриптивна перифраза допомогла розкрити її значення.

Функціональний аналог – спосіб перекладу, який передбачає заміну слова-реалії вихідної мови таким, яке у цільовій мові є «вільним» від культури, і яке нейтралізує або узагальнює слово вихідної мови (Кияк, 2008, с. 146). При аналізі оригіналу та перекладу роману був помічений наступний приклад:

Оригінал: «*Tate dived toward a leaf only **inches** from the ground, caught it, and rolled over, holding his trophy in the air*» (Owens, 2018, p. 114).

Переклад: «*Тейт пірнув за одним листком, зловив його усього за кілька **сантиметрів** над землею і, зі сміхом повалившись долі, здійняв угору свій трофей*» (Овенс, 2022, с. 152).

У цьому прикладі вжито таку побутову реалію, як «*inch*», а в українському перекладі цього речення можна простежити вживання слова «*сантиметр*». Тобто, перекладаючи цей відрізок тексту, перекладачка використала метод функціонального аналога, де замінила «*inch*», одиницю, характерну носіям англійської мови, на «*сантиметр*» – одиницею, яка є більш звичною для україномовних читачів.

Дескриптивна перифраза – спосіб перекладу, за допомогою якого явище, предмет чи реалія називається не прямо, а описово, через характерні риси (Кияк, 2008, с. 145). Цей спосіб перекладу можна простежити у наведеному нижче реченні:

Оригінал: «*Her eyes followed his to the water's edge, where a bullfrog, **six inches wide**, hunkered under foliage*» (Owens, 2018, p. 122).

Переклад: «*Простеживши за його поглядом, Кая побачила **доволі велику** жабу-бика, що причаїлася біля самої води в купі торішнього листа*» (Овенс, 2022, с. 163).

У вищезгаданому реченні вжито побутову реалію «*inch*» у словосполученні «*six inches wide*». Для її перекладу було використано дескриптивну перифразу, оскільки в українському перекладі цього речення вжито словосполучення «*доволі велика*». Такий переклад є адекватним у даному контексті, адже, не дивлячись на те, що реалія втрачається в процесі

перекладу, такого роду трансформація не впливає на правильне розуміння цього відрізка тексту, а навіть навпаки робить його легшим для сприйняття.

У процесі аналізу оригіналу та перекладу роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing» зустрічались приклади, де було використано не один спосіб перекладу тієї чи іншої реалії, а два, і навіть три способи. Зокрема, це можна простежити в такому реченні:

Оригінал: «*Carianne loved that **Atlanta Crackers** cap, had worn it everywhere*» (Owens, 2018, p. 49).

Переклад: «*Кар'єн обожнювала свою бейсболку команди «Атланта Крекерс», всюди її надягала*» (Овенс, 2022, с. 60).

У даному реченні вжито ономастичну реалію «*Atlanta Crackers*». Як можна побачити з перекладеного українською мовою речення, ця реалія була передана у ньому за допомогою транскодування, з акцентом на вимову слова. Як власна назва реалія була взята в лапки – «*Атланта Крекерс*», а також було додано слово «команда» для компенсації можливої втрати значення реалії при перекладі. Такий спосіб перекладу можна вважати доцільним, оскільки зберігається форма реалії, подібна до оригінальної, але разом із тим, розкривається її значення.

Подібний приклад поєднання декількох способів перекладу можна простежити в наступному реченні:

Оригінал: «*Then they had **blackberry cobbler** with ice cream for dessert*» (Owens, 2018, p. 64).

Переклад: «*На десерт вони ласували **ожиновим пирогом-коблером** із кульками морозива*» (Овенс, 2022, с. 83).

У згаданому вище реченні використано побутову реалію – «*blackberry cobbler*». Для перекладу цієї реалії було поєднано декілька способів. По-перше, назва самого пирога «*cobbler*» була транслітерована, як «коблер». По-друге, частина цієї реалії «*blackberry*» була передана за допомогою калькування, тобто дослівного перекладу, як «ожиновий». По-третє, було додано описове слово «*pie*», за допомогою якого перекладачці вдалося краще розкрити значення даної реалії. Таким чином, для перекладу роману Делії Овенс «Where the Crawdads Sing» українською мовою використано низку стратегій перекладу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Переклад реалій – актуальна проблема сучасного перекладознавства та мовознавства, над вивченням якої вітчизняні та зарубіжні дослідники мови працюють уже понад шістдесят років. У ході дослідження цього мовного явища пропонувалися й інші його назви, зокрема – безеквівалентна лексика, культуроніми, етнографізми тощо. У теорії перекладу також наявна значна кількість різноманітних класифікацій реалій – зокрема класифікації за предметною ознакою, структурними особливостями, частотою вживання. Аналіз особливостей перекладу реалій з англійської на українську мову, зокрема речень оригіналу та перекладу роману «Where the Crawdads Sing» демонструє, що реалії найчастіше перекладаються за допомогою таких способів, як транскодування, калькування, функціональний аналог, гіперонімічне перейменування, комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, а також їх поєднань. Перспективними вважаємо подальші дослідження особливостей перекладу реалій художнього тексту з англійської мови на українську.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецька О. О. Мовні реалії як вербальне вираження специфічних рис національних культур. Питання культурології. 2014. № 30. С. 20-27.
2. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. університеті, 1989. 216 с.
3. Камінська М. О. Когнітивно-прагматичний потенціал контексту: сучасний вектор досліджень. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Філологія (мовознавство). 2015. Вип. 21. С. 171-175.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Учебний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2001. 303 с.
5. Караневич М. І. Прагматичний аспект перекладу художньої літератури. *Studia methodologica*. 2011. № 32. С. 83-89.
6. Кияк Т. Р. Національне забарвлення мов оригіналу і перекладу: проблема відповідностей і розбіжностей між ними. Мат.-ли міжнар. Наук.-практ. Конференц. Тернопіль: 2004. С. 152-153.
7. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. К: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.
8. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. К.: Академія, 2010. 456 с.
9. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. К.: Академія, 2012. 288 с.

10. Мороз Т. О. Специфіка перекладу культурно маркованих одиниць. Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2018. Вип. 4.4. С. 64-68.
11. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. Х.: Харківський університет імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
12. Baker M. Translation and Conflict. London and New York: Routledge, 2006, 220 p.
13. Bassnett S. Reflections on Translation. Bristol: Multilingual Matters, 2011. P.9-16.
14. Guerra A. F. Translating culture: problems, strategies and practical realities. Croatia science journal of literature, culture and literary translation. Art and Subversion. No 5. 2012. P. 1-27.
15. Nord C. Translating as a purposeful activity. Functionalist Approaches Explained. London and New York: Routledge, 2018. 166 p.
16. Reiss K. Type, kind and individuality of text: decision-making in translation. The Translation Studies Reader. London and New York: Routledge, 2005. P. 160-171.
17. Овенс Д. Там, де співають раки: пер. з англ. О. Жильникової. Х.: Віват, 2022. 432 с.
18. D. Owens. Where the Crawdads Sing. NY: Penguin Group, 2018. 368 p.

REFERENCES

1. Biletska O. O. (2014). Movni realii yak verbalne vyrazhennia spetsyfyichnykh rys natsionalnykh kultur [Language realia as a verbal expression of specific features of national cultures.]. Pytannia kulturolohi. № 30. 20-27. [in Ukrainian].
2. Zorivchak R. P. (1989). Realii i pereklad (na materiali anhlo movnykh perekladiv ukrainskoi prozy) [Realia and Translation (based on English translations of Ukrainian prose)]. Lviv: Vyd-vo LDU. 216 p. [in Ukrainian].
3. Kaminska M. O. (2015). Kohnityvno-prahmatychnyi potentsial kontekstu: suchasnyi vektor doslidzhen [Cognitive and pragmatic potential of the context: a modern research vector]. Naukovi zapysky [Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho]. Filolohiia (movoznavstvo). №. 21. 171-175. [in Ukrainian].
4. Karaban V. I. (2001). Pereklad anhliiskoi naukovo i tekhnichnoi literatury: Uchbovyi posibnyk [Translation of English scientific and technical literature: Study guide]. Vinnytsia: Nova Knyha. 303 p. [in Ukrainian].
5. Karanevych M. I. (2011). Prahmatychnyi aspekt perekladu khudozhnoi literatury [The pragmatic aspect of translating fiction]. Studia methodologica. № 32. 83-89. [in Ukrainian].
6. Kyiak T. R. (2004). Natsionalne zabarvlennia mov oryhinalu i perekladu: problema vidpovidnostei i rozbizhnosti mizh nymy [National coloration of source and target languages: the problem of correspondences and discrepancies between them]. Mat-ly mizhnar. Nauk.-prakt. Konferents. Ternopil. 152-153. [in Ukrainian].
7. Kyiak T. R., Ohui O. D., Naumenko A. M. (2008). Perekladoznavstvo (nimetsko-ukrainskyi napriam): pidruchnyk [Translation Studies (German-Ukrainian Area): textbook]. K: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet». 543 p. [in Ukrainian].
8. Kocherhan M. P. (2010). Zahalne movoznavstvo. [General linguistics]. K.: Akademiia. 456 p. [in Ukrainian].
9. Manakin V. M. (2012). Mova i mizhkulturna komunikatsiia: navch. posib. [Language and intercultural communication: a textbook] K.: Akademiia. 288 p. [in Ukrainian].

10. Moroz T. O. (2018). Spetsyfika perekladu kulturno markovanykh odynyts [Specificity of translating culturally marked units]. Visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. № 4. 4. 64-68. [in Ukrainian].
11. Rebrii O. V. (2012). Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladі [Modern Concepts of Creativity in Translation: [monograph]] Kh.: Kharkivskiy universytet imeni V. N. Karazina. 376 p. [in Ukrainian].
12. Baker M. (2006). Translation and Conflict. London and New York: Routledge. 220 p.
13. Bassnett S. (2011). Reflections on Translation. Bristol: Multilingual Matters. P.9-16.
14. Guerra A. F. (2012). Translating culture: problems, strategies and practical realities. Croatia science journal of literature, culture and literary translation. Art and Subversion. No 5. P. 1-27.
15. Nord C. (2018). Translating as a purposeful activity. Functionalist Approaches Explained. London and New York: Routledge. 166 p.
16. Reiss K. (2005). Type, kind and individuality of text: decision-making in translation. The Translation Studies Reader. London and New York: Routledge. P. 160-171.
17. Owens D. (2022). Tam, de spivaiut raky [Where the Crawdads Sing]: per. z anhl. O. Zhylnykovoi. Kh.: Vivat. 432 p. [in Ukrainian].
18. D. Owens. (2018). Where the Crawdads Sing. NY: Penguin Group. 368 p.

УДК 111'276.6:[51+004]:378.091.64-028.7

DOI: 10.31652/2786-9083-2023-1-65-74

*Наталя Дмитренко, доктор педагогічних наук,
професор кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-3556-0003
Scopus-Author ID 57218665081
nataliadmitrenko0302@gmail.com*

*Юлія Колядич, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету і
мені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-8584-6245
Scopus-Author ID 57215218168
julia_veretynska1818@ukr.net*

*Людмила Мельник, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-4690-2101
Scopus-Author ID 57219108904
rozdoba_l@ukr.net*

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Дослідження присвячено проблемі використання цифрових технологій у професійно орієнтованому англомовному спілкуванні майбутніх учителів математики. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, методична розробка й експериментальна перевірка технології застосування цифрових ресурсів та засобів задля підвищення рівня професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності (ПОАКК) у процесі

вивчення англійської мови для професійного спілкування майбутніми учителями математики. У процесі дослідження були застосовані теоретичні і практичні методи: аналіз науково-методичної літератури й передового зарубіжного і вітчизняного досвіду, експеримент, анкетування, спостереження, методи математичної статистики та інші. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що авторами подано визначення ПОАКК, розроблено мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та креативний критерії і їх рівні (низький, середній, високий), що дозволило перевірити рівень ПОАКК майбутніх учителів математики до і після експериментального навчання. Авторами розроблено і перевірено технологію застосування цифрових ресурсів та засобів у професійно орієнтованому англомовному спілкуванні майбутніх учителів математики, наведено приклади застосування інструментів ІКТ на он-лайн заняттях з англійської мови для професійного спілкування, а також представлено характеристику тестових завдань і проаналізовано результати констатувального і формувального етапів експериментального навчання майбутніх учителів математики. Результати дослідження підтвердили гіпотезу про те, що рівень ПОАКК майбутніх учителів математики підвищиться, якщо у процесі он-лайн навчання англійської мови для професійного спілкування застосовувати цифрові ресурси та засоби дотримуючись розробленої освітньої технології.

Ключові слова: цифрові технології; цифрові ресурси та засоби; англійська мова для професійного спілкування; майбутні вчителі математики; професійно орієнтована англомовна комунікативна компетентність.

*Natalia Dmitrenko, Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-3556-0003
Scopus-Author ID 57218665081*

nataliadmitrenko0302@gmail.com

*Juliia Koliadych, Ph.D. (Philology),
Associate Professor of the Department of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-8584-6245
Scopus-Author ID 57215218168*

julia_veretynska1818@ukr.net

*Liudmyla Melnyk, Ph.D. (Pedagogy),
Associate Professor of the Department of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-4690-2101
Scopus-Author ID 57219108904*

rozdoba_l@ukr.net

USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN PROFESSIONALLY ORIENTED ENGLISH COMMUNICATION OF PROSPECTIVE MATHEMATICS TEACHERS

The purpose of the research is the theoretical justification, methodological development, and experimental verification of the technology of using digital resources and tools to increase the level of professionally oriented English communicative competency (POECC) in the process of learning English for professional communication by prospective mathematics teachers. In the research process, theoretical and practical methods were applied: analysis of scientific and methodological literature, analysis of advanced foreign and domestic educational experience, experiment, questionnaire, observation, method of mathematical statistics and others. The scientific novelty of the study was presented in the given authors' definitions of POECC, and the developed motivational, cognitive, activity and creative criteria and their levels (low, medium, high) that made it possible to check the level of POECC of prospective mathematics teachers before and after experimental training. The technology of using digital resources and tools in professionally oriented English communication was developed and tested, examples of the use of ICT tools in online English classes were given, the main features of language tests were characterized, and the results of experimental training of prospective mathematics teachers were analyzed. The results of the research confirmed the hypothesis that the level of POECC of prospective mathematics teachers will increase if, in the process of online learning English for professional communication, digital resources and tools are used in accordance with the developed educational technology.

Key words: digital technologies; digital resources and tools; English for professional communication; prospective mathematics teachers; professionally oriented English communicative competence.

Актуальність. Зміни в суспільних умовах визначають актуальність поліпшення підготовки сучасних вчителів, зокрема набуває важливості підготовка фахівців для міжкультурного спілкування, оскільки володіння іноземною мовою є важливим фактором для обробки інформації, науково-дослідницької роботи, підвищення кваліфікації, професійного спілкування з колегами з-за кордону та для мобільності викладачів та студентів. Вивчення